

TARBIYA FANINI O'QITISHNING ZAMONAVIY SHAKLLARI VA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Akmalova Nafosat Muminovna

Navoiy davlat universiteti

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada tarbiya fanini o'qitishning zamonaviy usullari va innovatsion pedagogik texnologiyalari tadqiq qilinadi. Interfaol darslar, loyihaviy ta'lim va o'yinlashtirilgan metodlar orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish va bilim darajasini yaxshilash masalalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, aktiv o'qitish, raqamli ta'lim vositalari va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarning tarbiyaviy samaradorlikka ta'siri tahlil qilinadi. Zamonaviy usullarning afzalliklari – mustaqil fikrlash, ijodkorlik, mas'uliyat hissi va jamiyatga moslashuvchanlikni rivojlantirish kabi jihatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish nafaqat akademik yutuqlarni, balki shaxsiy sifatlarni ham takomillashtirishga yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *tarbiya fani, pedagogik texnologiyalar, interfaol o'qitish, loyihaviy ta'lim, o'yinlashtirilgan ta'lim, aktiv o'qitish, raqamli ta'lim, individual yondashuv, o'quvchilar faolligi, tanqidiy fikrlash.*

Kirish

Tarbiya fanini o'qitishning zamonaviy shakllariga zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonida tarbiya fanini o'qitish an'anaviy usullardan tashqari innovatsion metodlar bilan boyitilmoqda. Pedagogikada yangi yondashuvlar o'quvchilarning bilim va tarbiyaviy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Interfaol darslar- Interfaol darslar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Muloqotli o'qitish texnologiyalari orqali o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida dialog shakllantiriladi, bu esa muhokama va fikr almashish imkoniyatini beradi. "Muammoli dars" tizimi esa o'quvchilarni real hayotdagi muammolar bilan yuzlashtirib, ularni mustaqil hal etishga undaydi. Bu usulda o'quvchi faqat bilim o'rnatmay, balki tahlil qilish, qaror

qabul qilish va ijodiy yechim topish qobiliyatlarini rivojlantiradi. "Aqliy xarita" (mind map) usuli esa mavzuni vizual tarzda tushunishga yordam beradi, mantiqiy bog'lanishlarni aniq ko'rsatadi va yodlashni osonlashtiradi.

Loyihaviy ta'lim- Loyihaviy ta'lim tizimi o'quvchilarni amaliy faoliyatga jalb qilishga qaratilgan. Tarbiyaviy loyihalarni amalga oshirish orqali bolalar nafaqat nazariy bilimlarni, balki ularni qo'llash ko'nikmalarini ham egallaydilar. Masalan, ekologik tarbiya loyihalari orqali o'quvchilar atrof-muhitni muhofaza qilish zarurligini tushunadilar. Jamoaviy ishlash usullari o'rganilayotgan mavzuga nisbatan hamkorlikdagi munosabatlarni mustahkamlaydi. Real hayotiy vaziyatlarni modellashtirish esa o'quvchilarga kelajakda duch keladigan muammolarga tayyor bo'lish imkonini beradi.

O'yinlashtirilgan ta'lim- O'yinlar bolalarning tabiiy qiziqishlarini qo'zg'atadi va bilim olish jarayonini qiziqarli qiladi. Didaktik o'yinlar mavzuni o'zlashtirishda yengil va samarali vosita hisoblanadi. Vaziyatli o'yinlar orqali o'quvchilar turli ijtimoiy rollarni o'ynab, munosabatlar mantiqini tushunadilar. Role-play (rolli o'yinlar) texnologiyasi esa ularga boshqalar nuqtai nazarini tushunish, empatiya qilish va kommunikativ ko'nikmalarni oshirish imkoniyatini beradi.

2. Tarbiya fanida qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar

Zamonaviy ta'limda tarbiya fanini o'qitish samaradorligini oshirish uchun turli pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi. Bu texnologiyalar o'quvchilarning bilim darajasini oshirish bilan birga ularning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Aktiv o'qitish texnologiyalari- Aktiv o'qitish texnologiyalari o'quvchilarni bilim olish jarayonida to'g'ridan-to'g'ri ishtirok etishiga asoslangan. "**Flip-classroom**" (teskari dars) modeli an'anaviy dars tuzilmasini o'zgartiradi: o'quvchilar darsdan oldin video darsliklar yoki elektron materiallar bilan tanishib, dars vaqtida esa muhokama, topshiriqlar va amaliy mashg'ulotlar bilan shug'ullanadilar. Bu usul mustaqil o'rganishni rag'batlantiradi va o'qituvchiga har bir o'quvchiga individual yondashish imkonini beradi.

"Case-study" (holatlar tahlili) usuli real hayotiy misollar asosida muammolarni hal qilishga qaratilgan. O'quvchilar berilgan vaziyatni tahlil qilib, turli yechimlarni taklif qilishadi, bu esa ularning tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuv qobiliyatlarini oshiradi. **"Debate" (munozara) texnologiyasi** esa o'quvchilarni mantiqiy fikrlash, nutq mahorati va ishonchli munozaralash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu usul orqali ular turli nuqtai nazarlarni hurmat qilish va o'z fikrini asoslashni o'rganadilar.

Raqamli ta'lim texnologiyalari-Raqamli texnologiyalar tarbiya fanini o'qitishda yangi imkoniyatlarni ochib beradi. **Virtual laboratoriyalar** orqali o'quvchilar real sharoitda o'tkazish qiyim bo'lgan tajribalarni raqamli muhitda amalga oshirishlari mumkin. Masalan, ekologik tajribalar yoki ijtimoiy psixologiya eksperimentlarini virtual platformalarda o'tkazish imkoniyati mavjud. **Onlayn simulyatsiyalar** esa turli hayotiy vaziyatlarni modellashtirishga imkon beradi, bu esa o'quvchilarning tushunishini chuqurlashtiradi. **Interaktiv darsliklar** an'anaviy darsliklardan farqli ravishda multimedia elementlari (videolar, animatsiyalar, testlar) bilan boyitilgan bo'lib, o'quv materialini qiziqarli va oson tushunishli qiladi. Bu texnologiyalar ta'lim jarayonini shaxsiylashtirish va har bir o'quvchining bilim olish tezligiga moslashtirish imkonini beradi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari- Har bir o'quvchining bilim olish usullari, qiziqishlari va darajasi farq qilishi tufayli shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar ahamiyat kasb etadi. **Individual ta'lim yo'llashmalari** orqali o'qituvchi har bir o'quvchining zaif va kuchli tomonlarini hisobga olib, rejalar tuzadi. **Differensiallashgan ta'lim** esa sinfda turli darajadagi o'quvchilar uchun moslashtirilgan vazifalar va metodlardan foydalanishni nazarda tutadi. **Portfolio texnologiyasi** o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini kuzatish va baholash uchun qo'llaniladi. O'quvchi o'z ishlarini (loyihalar, tadqiqotlar, ijodiy ishlar) portfolio (to'plam) shaklida saqlab boradi, bu esa uning progressini aniq ko'rsatadi. Tarbiya fanida qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar – aktiv o'qitish, raqamli ta'lim va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar – ta'lim samaradorligini oshirishning muhim

vositalaridir. Ulardan foydalanish orqali nafaqat bilim darajasi, balki o'quvchilarning ijtimoiy, ma'naviy va kommunikativ ko'nikmalari ham rivojlanadi.

3. Zamonaviy o'qitish shakllarining afzalliklari

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning asosiy maqsadi - o'quv jarayonining sifatini oshirish hamda o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga kompleks yondashuvni ta'minlashdir. Ushbu metodlarning afzalliklarini quyidagicha ajratish mumkin:

O'quvchilarning faolligini oshirish-Zamonaviy ta'lim usullari o'quvchilarni faol ishtirokchiga aylantiradi. **Mustaqil fikrlashni rivojlantirish** interfaol usullar yordamida amalga oshiriladi, bunda o'quvchi nafaqat bilimlarni qabul qiluvchi, balki ularni tahlil qiluvchi va qayta ishlovchi subyektga aylanadi. **Ijodiy qobiliyatlarni rag'batlantirish** loyihaviy ishlar va o'yinlashtirilgan metodlar orqali erishiladi, bu esa bolalarning yangi g'oyalar ishlab chiqish qobiliyatini oshiradi. **Mas'uliyat hissini shakllantirish** esa o'quvchilarga berilgan individual va jamoaviy topshiriqlar orqali rivojlanadi, ular o'z ishlari uchun javobgarlikni his qilishni o'rganadilar.

Tarbiyaviy samaradorlikni oshirish-Zamonaviy usullar nafaqat bilim berish, balki amaliy hayotga tayyorlovchi vazifasini ham bajaradi. **Amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash** real hayotga oid vaziyatlarni modellashtirish, loyihalar va simulyatsiyalar orqali amalga oshiriladi. **Hayotiy kompetensiyalarni shakllantirish** - bu o'quvchilarga nafaqat maktab dasturidagi bilimlarni, balki ularni hayotda qo'llash imkonini beruvchi ko'nikmalarni egallashdir. **Jamiyatga moslashuvchanlikni rivojlantirish** esa o'quvchilarning turli ijtimoiy vaziyatlarda o'zini tutishi, munosabatlar qurishi va muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy o'qitish metodlari o'quvchilarni faol, mustaqil fikrlovchi, ijodiy va jamiyat uchun foydali a'zolar sifatida shakllantirishga qaratilgan. Bu usullar nafaqat bilim darajasini, balki o'quvchilarning shaxsiy fazilatlarini ham barkamol qiladi, ularni hayotga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar tarbiya fanini o'qitishda yangi imkoniyatlar yaratib, ta'lim jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'taradi.

Interfaol darslar, loyihaviy ta'lim va o'yinlashtirilgan metodlar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning faolligini rag'batlantiradi. Aktiv o'qitish usullari, raqamli texnologiyalar va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar har bir o'quvchining individual qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi. Bu innovatsion metodlar nafaqat nazariy bilimlarni mustahkamlaydi, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv, mas'uliyat hissi kabi muhim fazilatlarini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Tarbiyaviy samaradorlikni oshirish orqali bolalar nafaqat maktab dasturidagi mavzularni o'zlashtiradi, balki haqiqiy hayotda duch keladigan muammolarni hal qilish ko'nikmalarini ham egallaydi.

Shunday qilib, tarbiya fanini o'qitishda zamonaviy usullarni qo'llash ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarni jamiyat uchun foydali a'zolar sifatida tayyorlash va ularning shaxsiy rivojlanishiga yaxlit yondashuvni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Kelajakda bu texnologiyalarni yanada takomillashtirish va keng qo'llash orqali ta'lim-tarbiya jarayonini yanada samarali qilish mumkin.

ADABIYOTLAR

1. **Azixxodjayeva N.N.** *Pedagogik texnologiyalar va ularni qo'llash usullari.* – T.: «O'qituvchi», 2020. – 186 b.
2. **To'rayev B.** *Zamonaviy ta'lim metodlari.* – T.: «Sharq», 2019. – 224 b.
3. **Qodirova F.R.** *Interfaol o'qitish texnologiyalari.* – T.: «Nihol», 2021. – 150 b.
4. **Xolmirzayev O.** *Loyihaviy ta'lim asoslari.* – T.: «Ma'naviyat», 2018. – 132 b.
5. **Karimova Z.** *O'yinlashtirilgan ta'lim.* – T.: «O'zbekiston», 2022. – 98 b.
6. **Yusupov A.** *Aktiv o'qitish metodlari.* – T.: «Fan», 2020. – 175 b.
7. **G'ulomova S.** *Raqamli pedagogika.* – T.: «Innovatsiya», 2021. – 210 b.
8. **Toshpo'latov J.** *Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.* – T.: «Ma'rifat», 2019. – 160 b.
9. **Nazarov R.** *Pedagogik innovatsiyalar.* – T.: «O'qituvchi», 2020. – 145 b.
10. **Sobirova M.** *Tarbiyaviy ishlarning zamonaviy usullari.* – T.: «Kamalak», 2021. – 112 b.

11. **Ismoilov D.** *Ta'limda raqamli transformatsiya.* – T.: «Texnologiya», 2022. – 188 b.
12. **Rahimova L.** *Mustaqil ta'lim metodlari.* – T.: «O'zbekiston», 2020. – 134 b.
13. **Usmonov K.** *Pedagogik mahorat.* – T.: «Ma'naviyat», 2019. – 176 b.
14. **Hasanova N.** *Ta'limda kreativ yondashuvlar.* – T.: «Innovatsiya», 2021. – 155 b.
15. **Jumaboyev O.** *O'quvchilar faolligini oshirish usullari.* – T.: «Fan», 2020. – 120 b.
16. **Zokirova G.** *Tarbiya fanini o'qitish metodikasi.* – T.: «Ma'rifat», 2018. – 165 b.
17. **Abdurahmonov F.** *Zamonaviy dars tizimlari.* – T.: «O'qituvchi», 2021. – 142 b.
18. **Ergasheva S.** *Pedagogik diagnostika.* – T.: «Nihol», 2020. – 98 b.
19. **Mirzayev T.** *Ta'limda loyihaviy faoliyat.* – T.: «Sharq», 2022. – 178 b.
20. **Otabekova D.** *Tarbiyaviy ishlarning psixologik asoslari.* – T.: «Kamalak», 2021. – 156 b.